

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm|| Maii Et Ivnii

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10258 - 10263

De S. martyre Acacio ce[n]turione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77393](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77393)

in cursum equis, reuenterentur, & ipse lasciuo superatus animo, non me potui cohibere, sed, prohibente licet illo, ludentibus me miscui, & simul cursu equi contendere coepi. Quod dum agerem, audiui illum post tergum mihi cum gemitu dicentem: O quam magnum vae facis mihi sic equitando. Et ego audiens, nihilominus coeptis insisti vetitis. Nec mora, dum feruens equus quoddam itineris concuuum valentiore impetu transiliret, lapsus decidi, & mox velut emoriens, sensum penitus motumque omnem perdidit. Erat namque in loco illo lapis terrae equalis, obrectus cespitè tenui, neque vllus aliter in tota illa campi planitie lapis inueniri poterat. Casuque euenit, vel potius diuina prouisione, ad puniendam inobedientiae meae culpam, vt hunc capite ac manu, quam capiti ruens supposueram, tangerem, atque fracto pollice, capitis quoque iunctura solueretur, & ego, vt dixi, similis mortuo fierem. Et quia moueri non poteram, tetenderunt ibidem papilionem, in quo iacerem. Erat autem hora diei circiter septima, à qua ad vesperam vsq; quietus & quasi mortuus permanens, tunc paululum reuiuifco, ferorque domum à socijs, ac tacitus tota nocte perduro. Vomebam autem sanguinem, eò quòd & intranea essent ruendo conuulsa. At episcopus grauissimè de casu & interitu meo dolebat, eò quòd me speciali diligeret affectu. Nec voluit nocte illa iuxta morem cum clericis suis manere, verum solus in oratione persistens, noctem ducebat peruigilem, pro mea (vt reor) sospitate supernam pietatem supplicans. Et mane primo ingressus ad me, & dicta super me oratione, vocauit me nomine meo, & quasi de graui somno excitatum interrogauit, si nossem quis esset, qui loqueretur ad me. At ego aperiens oculos, aio, Etiam: Tu es antistes meus amatus. Potes, inquit, viuere? Et ego, Possum, inquam, per orationes vestras, si voluerit Dominus. Qui imponens capiti meo manum cum verbis benedictionis, redit ad orandum. Et post pusillum me reuiuifens, inuenit sedentem, & iam loqui valentem. Coepitque me interrogare, diuino (vt mox patuit) admonitus instinctu, an me esse baptizatum absque scrupulo nossem. Cui ego absque vlla me hoc dubietate scire respondi, quòd salutari fonte in remissionem peccatorum essem ablutus, & nomen presbyteri, à quo me baptizatum noueram, dixi. At ille: Si ab hoc, inquit, sacerdote baptizatus es, non es rectè baptizatus: Noui namque eum, & quia cum esset presbyter ordinatus, nullatenus, propter ingenij tarditatem, potuit catechizandi vel baptizandi ministerium discere. Propter quod & ipse illum ab huius praesumptione ministerij, quod regulariter implere nequibat, omnino cessare praecipi. Quibus dictis, eadem hora me catechizare ipse curauit. Factumque est, vt exufflante illo in faciem meam, confestim me melius habere sentirem. Vocauit autem medicum, & dissolutam mei crani iuncturam componere atque alligare iussit: tantumque mox accepta eius benedictione conualui, vt in crastinum ascēdens equum, cum ipso iter in alium locum facerem. Nec multò post plenè curatus, vitali etiam vnda perfusus sum. Mansit autem in episcopatu annis trigintatribus, & sic caelestia regna conscendens, sepultus est in porticu S. Petri in monasterio suo, quod dicitur, In sylua Deirorum, anno ab incarnatione Domini septingentesimo vigesimoprimo. Nam cum praemaiori senectute minus episcopatu administrando sufficeret, ordinato in episcopatum Eboracensis ecclesiae Vuilfrido presbytero suo, secessit ad monasterium praefatum, ibique vitam Deo digna conuersatione compleuit.

Pena non obtemperantis monitis sancti Episcopi.

Vide anti- quas baptis- fini ceremonias.

MARTYRIUM S. ACACII CENTVRIONIS, AVTHORE SIMEONE METAPHRASTE.

VM tertio bonorum omnium hostis, & omni ex parte s. Maij. vel 7.
improbissimus draco diabolus, aduersus Dei seruos turbinem commouisset sub Maximino Diocletiani genero, & ipsius satanae filio ac propugnatore, statim impia eius edicta per omnes regiones missa sunt. Edictis autem illis id praecipiebatur, vt in omni vrbe, si quis esset, qui nollet deorum culturam obire, sine remissione aliqua omnibus supplicijs ac tormentis subijceretur. Edicta verò ipsa omnino errore & regalibus minis ac periculis referta erant. Ad haec & exercitus ducibus praecceptum fuit, vt si quis è militibus imperatoris edicto, quod ad deorum vel ad daemonum potius culturam pertineret, non obediret, ille vinculis adstrictus, tribunalibus ad supplicia perferenda traderetur.

Crudelia edicta.

Tempore

Acacius
Cappadox,
centurio.

Tempore illo sancti Acacij martyris facta effloruerunt, qui se ipsa nomen suum comprobavit, cum nihil omnino malorum demonum particeps fuerit, neque quicquam egerit, quod cum malitiosi diaboli machinis conveniret. Hic vir sanctissimus fuit genere Cappadox, & conditione quidam miles, at proposito & voluntate, Christi athleta: itaque & genus, & ordinis dignitatem exornavit. Eius factum hoc modo se habuit: Cum Firmus quidam militaris ordinis esset Tribunus eorum, qui Romanorum lingua Martij, Græcè verò Ἀγορῆ dicebantur, & sub eo Tribuno centurio esset Acacius, Firmus ipse singulos milites ad se accersitos tentabat, ut quem animum quisque haberet, experiri ac scire posset. Cumque multos partim assentionibus, partim minis ad idolorum superstitionem atque interitum allexisset, posteaquam Tribuni tentatio ad Acacium pervenit, tunc beatus ille clara voce: Christianus, inquit, ego natus fui: itaque Christianus & sum, & ero, Domino meo Iesu Christo hoc approbante: nam & ex parentibus, & ex maioribus Christianis natus sum. Hoc cum ille dixisset, & Firmus tertio eum tentaret, ac modò graubus minis, modò promissis ingentibus promptam animi alacritatem & eius constantiam debilitare, & illum ad se trahere conaretur, ita constans & immobilis in Christi confessione beatus ille persistit, ut deinceps Firmus coactus fuerit, prout edicto regio iubebatur, virum sanctum Acacium vinculis adstrictum, ad Bibianum quendam mittere, qui totius exercitus imperium administrabat.

Constantia
eius.

Cum igitur hic pro tribunali sederet, & eos interrogaturus esset, qui Dei confessionem profitebantur, Antoninus scriba ad Bibianum hæc detulit: Pridiè huius diei, Bibiane Præses, Firmus eorum, qui Martij dicuntur, tribunatum gerens, Acacium Centurionem vincitum misit ad potestatem tuam, quippe qui dominorum nostrorum & inuictorum Augustorum edicto parere noluerit, eò quod Christianorum religionem sequatur. Diligenter quoque causam ipsius ad te scripsit. Bibianus tunc dixit: Recitentur, quæ ad me scripta sunt ab optimo viro Firmo Tribuno. Recitata autem sunt, quæ scripta erant in hanc sententiam. Flaccus Firmus Bibiano Duci salutem: Acacium Centurionem sub me Tribuno militantem, multumque à nobis partim illecebris, partim promissis, partim etiam minis prouocatum, ut à Christianorum secta discederet, cum se Christianum esse asseueraret, & in ea confessione constanter permaneret, ego inuictorum ac triumphantium Imperatorum nostrorum iussis obediens, illum vincitum ad te misi, qui tormentis ac supplicijs subijci debet, ut legibus ipsis obediat.

Sistitur co-
ram Bibia-
no Duce.

Hæc epistola recitata, Bibianus dixit: Adducatur Acacius, quem Tribunus dicit. Adest ille, inquit Antoninus Commentariorum præfectus: Acacius verò tunc illic stetit ridenti vultu: quæ res futurum eius viri gaudium figurabat. Iudex igitur illi dixit: Quodnam tibi nomen est? Respondit ille: Optabile & mihi & toti generi meo nomen est à Christo deriuatum: illud verò, quo humano vsu appellor, Acacius est. Ad hæc Iudex: Quare, inquit, Acacius nominatus, ut ipse dicis, malus nunc es, non obediens edictis Imperatorum? Hoc enim significant, quæ nobis à Firmo Tribuno scripta sunt. Tum Acacius: Captiosis sermonibus mecum agis, ô Iudex: Verum ego tibi affirmo ob eam rem iustius me Acacium nominari, quòd nolim demonum istorum sanguinem vorantium malitiæ particeps fieri, neque cum Græcis communicare, qui talibus obtemperant. At Iudex dixit: Vndenam tu es, qui tam temerario sermone te iactas? Quorsum, inquit Acacius, de patria me interrogas? Cui Iudex: Quoniam rerum vsu habemus, & patriarum mores rectè nouimus, propterea hoc à te quasiui, ut pro eius patriæ, ex qua tu es, moribus ac dignitate me in hac quæstione præstem. Tum Acacius: Genere, inquit, Achiuus sum, in Cappadocia verò natus: quo loco cum parentes mei habitarent, ad exercitum veni, ubi & multos ex meis comilitonibus ante me Christi martyres fuisse accepi: quinetiam vicinos & æquales meos, tales fuisse cognoui: quibus & signorum gratiam post ipsorum mortem à Deo ipso impartitam vidi-mus. Illos igitur sequi malui, quàm eas, quas vos leges dicitis, cum humanæ illæ sint, & vnà cum hominibus post vitæ huius excessum corruptantur.

Multimili-
tes, marty-
res.

Ad hæc Iudex: Ne putes mediocres cruciatus tibi parandos esse: etenim ista patria tua nugacitas & mira temeritas hoc expostulat. Ne igitur hæc patiaris, abijce omnes istas cogitationes, & Imperatorum legibus obtempera, deorum cultui seruiens, quorum nutu omnium victores ac rectores Augusti rerum potiuntur: nos etiam & tribunal hoc nostrum reuerere, neque putes te omnium esse prudentissimum, temeritate ista importuna nunc abutentem, & in homine illo, quem pœnis secundum legem decretis subiectum fuisse aiunt, spes tuas collo cantem. Erras, inquit Acacius, ô Iudex, graui-

grauissimis satanae fallacijs deceptus: non enim propter eorum deorum, quos tu dicis, cultum Imperio Caesares Augusti potiuntur, sed benigni Dei omnia gubernantis concessione hoc efficitur. Quod autem dicis, in homine condemnato (vt ipse ais) me spem collocasse, scito Iesum Dominum nostrum hominem nostrae causa factum, in mundum hunc venisse, vt nobis salutem daret: qui cum idem esset verus Deus, mira quadam & immensa prouidentia humanam suscepit naturam, & eam in se habuit. Id vero tu neque cognoscere, neque audire poteris, nisi prius te ipsum fidei Christianae accommodaueris. Cum enim natura, vt dixi, esset verus Deus, & Verbum à Patre non diuisum, sed cum illo semper coaeternum, proprijs, quibus ipse voluit, temporibus nostrae salutis opus perfecit, & à satanae ipsius, qui ab initio nobis inuiderat, condemnatione ac seruitute nos liberauit.

S. Acacius
constanter
Iudicis er-
rorem re-
prehendit.

Ad haec Iudex dixit: Si Imperatores ipsi contra eum faciunt, cur & illos non punit Christus iste tuus, qui, vt ipse dicis, humanam naturam nostrae causa suscepit? Facile enim Imperatores punire potest, si est Deus verè potens. Ex hoc ipso, inquit Acacius, cum, ac eius bonitatem & potentiam cognoscere potes, quod cum iniuria illi fiant, non statim poenas vobis refert, sed diutius expectat, vt vos Graecos poeniteat, qui cultum & venerationem Deo congruentem, demonibus afferis. Ad haec & seruatorum, qui ei grati sunt, electionem ac progressum hoc modo complere vult. Itaque hac prouidentia vitur. Nam si statim vobis poenam inferre vellet, & vos ipsi in perpetuum perissetis, & ipsius serui manifesti non fierent: quin etiam gratiae ipsius potentia ociosa permansisset. Quomodo enim Dominus noster gloriose laudari posset, nisi diuturna in vestris sceleribus puniendis patientia vteretur? Nunc verò haec ita fieri permittit, vt & vos, qui non respiscitis, sed diuturnam ipsius patientiam respuentes, in vestra scelerum persistitis, & ab eo magis magisque desciscentes, ad interitum properatis, vestra culpa condemnemini: & nos, qui eius imperium agnouimus, perpetuo cum illo viuamus. Quin etiam ipsius gloria in illis hominibus manifestior fiet, qui scelera sua recognoscentes, vitam emendauerint.

Cur Chri-
stus permi-
serit Tyran-
nos diu im-
punè seuire
in Christia-
nos.

Tunc Bibianus: Literas forsàn didicisti, ob idque sic disertè respondes. Nam per deos ipsos sermonem rationi consentaneum habuisti, vt hominum salutem sub Dei potentia esse ostenderes. Ex hoc ipso, inquit Acacius, Dei omnium dominatoris potentiam & gratiam agnoscere potes, quod cum non didicerim literas illas, quae vobis valde optabiles videntur, nisi tantum pauca quaedam ad diuinarum literarum lectionem necessaria, ipse Deus pro nobis miserabilibus suis seruis respondet, facitque, vt ab omnibus hominibus, quin etiam vt & à vobis ipsis, qui eruditi estis, laudemur. Nam & ab initio cum dispensationis diuinæ opus perficeret, & suum ipsius Regnum orbi terrarum praedicandum curaret, non hominibus genere aut diuitijs, orationisve aut literarum facultate praestantibus ad Euangelij sui praedicationem, sed piscatoribus & publicanis, ac pauperibus quibusdam vsus est. Hoc autem fecit, vt eius potentia, quae mentem omnem exuperat, cognosceretur, sancto ac diuino Spiritu eius discipulos adiuuante.

Iudex face-
tur sapien-
ter respon-
disse marty-
rem.

Post haec Iudex: Omittens ego, quod opportunè mihi faciendum est, tecum nugor, qui talia disseris. Tu scis Imperatorum edicta omni terrore plena vobis proposita esse, vt vos Christiani homines vel sacrificetis, & deos ipsos colatis, in omnibus rebus vos illis subijcietes, atque eo modo honores ab illis reportetis: vel, si sacrificare nolueritis, condemnemini, & supplicijs ac poenis subijciamini. Velim igitur dicas, num dijs ipsis sacrifices, & legibus obtemperes, an te id facturum neges. Respondit Acacius: Saepè & à Firmo interrogatus, Christianum me esse confessus sum. Quod ergo dixi, iterum dico, me Christianum esse, & impuris demonibus non sacrificare. Ego, inquit Iudex, etiam nunc aetatem istam tuam misericordia prosequor. Video enim te non amplius quam viginti quinque annos natum. Quin etiam militarem dignitatem reueritus, nolui te statim tormentis subijcere. At si diutius in ista tua infania persistes, coges me in euicibilibus tormentis te subijcere. Ad haec Acacius: Quod volo facere, non stultum, sed valde prudens & Deo gratum opus est, vt eum, qui me creauit, & ad hunc vsque diem prouidentia sua profecutus est, non deseram: illum, inquam, ipsum, qui solus est verus Deus. Quomodo, inquit Iudex, dixisti solum esse verum Deum, cum dicas Christum Dei filium esse? Ominò enim necesse est, vt si Filius est, & Patri par sit: & ita non vnus, sed duo sint dii. Cum igitur & ipsi duos deos dicatis, quare nunc vnum Deum profers? Cogis enim me tecum nugari, cum ista tu nunc absurda & inconcinna dicas.

Aetas Aca-
cij.

Tum Acacius: Ego credo, & in Iesu, qui sub Pontio Pilato crucifixus fuit, spem habeo,

M

habeo,

De persona habeo, futurum, ut mihi per sanctum eius Spiritum sermonis facultas suggeratur, qua interrogationi tuae respondere, & quaestionem tuam explicare possim. Non vulgaris quaestio haec est, quare cum duos nominemus, unum Deum à nobis coli profitemur. Dico igitur tibi & Spiritum sanctum à Patre & Filio esse inseparabilem, ac tres quidem personas esse in tribus appellationibus, sed unam tamen horum nominum potentiam esse ac diuinitatem. Unum autem dicimus Deum, habentem & Verbum, & Spiritum sanctum. Absurdissimum enim esset, Deum sine Verbo, & sine vitali Spiritu dicere. Idque exemplo tibi ostendam, ad hanc ipsam rem explicandam accommodato, quatenus humanae facultatis conditio patitur. Quemadmodum Imperator, qui nunc est, quem tu dominum, ego verò hominem dico, & maiori iudicio subiectum, & filius eius (quorum qui pater est, Maximianus dicitur, filius autem Maxentius appellatur) duo quidem illi sunt, sed ipsorum tamen natura, humana, inquam, conditionis ratio una est, Imperiumque patris & filij unum & inseparabile: honoratur enim filius per patrem, & pater per filium: eodem modo & Deus consideratur: nam cum diuina Patris, Verbi, & Spiritus sancti essentia, una eademque sit immutabilis, propterea vnus, & verè Deus est, qui à nobis colitur.

Ad haec Iudex: Sapè, inquit, te hortatus sum, ut ad rem propositam redeas, at tu istis tuis sermonibus nullam tibi utilitatem afferentibus, studes me à proposito deducere. Fac igitur, quod ipse dico, & sacrificium offeras, ac patrios deos agnoscas, per quos omnia haec constiterunt. Diutius enim tibi peperci. Cui Acacius: Ne putes, terroribus istis me percussum iri. En habes corpus meum ad flagella excipienda paratissimum: vtere illo, ut libet: mentem verò & animi mei propositum neque tu, neque Imperator tuus, neque daemonum tuorum praesentia unquam peruertere, & ad scelus compellere poterit. Tunc illi Iudex: Ergo, quando tu ita vis, omnino necesse est verberibus ac tormentis te subijcere, & Imperatoris edictum exequi. Nam fieri non potest, ut tali quaestioni subiectus, sic redeas, iudicium nostrum illudens. Tunc Praeses furore percitus, & cohortem affatus: Figite, inquit, quatuor vestes, & in illis Acacium alligate, crudisque neruis ipsius terga & ventrem verberate, ut discat talia non nugari, neque putet se aliquid scire, cum nihil sciat. Videamus an ipsius Deus auxilium ei afferat: eiusque mens ac propositum quam firmum & immutabile sit, experiamur. Cum igitur Acacius in illis vestibus alligatus esset, & eius terga undique verberarentur, hanc solam vocem ille emittebat: Christe, opem feras mihi humili seruo tuo. Domine Deus, ne me derelinquas.

Cum verò sex carnifices vicissim illum verberarent, & eius sanguis in terram abundè diffunderetur, totumque corpus vulneribus acerbissimis laniatum esset, Iudex ipse cum miserabiles illas plagas videret, & martyris mentem ac voluntatem constantem atque immobilem esse animaduertit: Num, inquit, nunc sacrificabis? Itane miser dici, quam amicus Imperatorum esse maluisti? Ad haec dixit Acacius: Nequaquam ego sacrifico: habeo enim Dominum meum Iesum Christum opem mihi ferentem: itaque istis tuis cruciatibus robustiorem ac promptiorem me reddidisti. Haec enim tormentorum expectatio aliqua ex parte cogitationes meas perturbabat: cum verò vis illata est, & haec pati coepi, per Iesum Christum mihi potentiam suggerentem, robustissimus factus sum, & ad omnia tormenta suscipienda paratissimus, Deo ipso sine dubitatione aliqua confusus. Tum Iudex: Ista, inquit, dicis, quoniam maiora tormenta tibi non intuli. Sed ego temeritatem istam tuam deijciam. Eò enim, quòd haec tibi peperci, audacem, ut dicis, te reddidi. Cui Acacius: Fac celerrimè quicquid vis. Quos enim cruciatus mihi afferre cogitas, illi utilitatem mihi afferent: & quòd maiora tormenta adhibebis, eò maiorem Domini mei gratiam inuitus mihi conciliabis. Haec, inquit Iudex, loqueris, quoniam corpus tuum nondum verberibus laceratum est. Tum Acacius: Iam dixi, ut faceres, quicquid vis. non enim impuris demonibus sacrifico, neque voluntati tuae, aut patris tui satanae morem gero. His auditis, Iudex commotus dixit: Plumbeis laminis eius maxillas contundite, ne iste nostra diuturna in eum patientia temerario modo abutatur. Post haec Acacius: En factum est, quod voluisti, neque quicquam amplius profecisti: non enim mala artes tuae meam in Christum charitatem superabunt. Sacrifica, inquit Iudex, & ab imminentibus reliquis tormentis liber esto. Respondit Acacius: Nunquam (ut dixi) sacrificabo: tantum enim imminentes cruciatus despicio, quantum & antecedentes non curavi, Deo ipso mihi animos suggerente.

Ad haec Iudex: Quomodo, inquit, tu miles atque illiteratus, ita causam tuam agis?

Cui

De persona
rum Trini-
tate in sub-
stantia uni-
tate.

Mira ad pa-
tiendū mar-
tyris alacri-
tas.

Crudelissi-
mè verbe-
ratur.

Fit ex ipsis
pœnis ro-
bustior.

Maxillæ
eius cadun-
tur.

Cui Acacius: Putasne propria virtute nos hæc respondere? Minimè, inquam, nos hæc facimus, sed locuples & sanctus Dei Spiritus seruis suis liberam orationem & patientiam suppeditat, illis prouidens, quemadmodum Saluator ipse discipulos suos docuit, cum sic dixit: *Quando vos tradiderint Principibus propter nomen meum, ne solliciti sitis, quomodo, aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora, quid dicatis: non enim vos estis, qui loquimini, sed Spiritus patris vestri, qui loquitur in vobis.* Antoninus scribã dixit sancto Martyri: Et quanam tibi, miser, vtilitas futura est, si de talibus rebus admonitus persuaderi non vis, ac postea grauioribus tormentis adductus, Imperatorũ edicto parebis? Abi, & teipsum admoneas, inquit Acacius. nam si neque Præsidentem ipsum, neque minas illius, neq; cruciatus in me illatos, Dei ope adiutus curauim, putasne me talem esse, qui te audiam? Tum Iudex ministris dixit: Acacium impium hominem olim militem, in carcere interiore tribus lignis alligatum custodite, & grauib; catenis eius collum ac totum corpus circumdate, sequentis diei iudicio reservandum: neque a suã gentis hominibus illum videri permittite, ne forte ab ipsis beatus prædicetur, & ad futuras quæstiones constantior inueniatur.

Ductus igitur fuit beatus Acacius in carcerem, tum præterita cõfessione, quam professus fuerat, tum futuris bohis, quæ a Deo vero accepturus erat, valdè lætus: mansitq; in carcere in vrbe Perintho septem dies. Interea Bibianus accepit literas a Flaccino, vt Byzantium se conferret: iussit autem & eos, qui erant in carcere, illum sequi. Beatus igitur martyr Acacius, & vulnerũ tumore, & corporis labore afflictus, ad hæc & illis multis ferreis catenis grauatus, militumq; in via vrgentium importunitate, & itineris lassitudine, ac ciborum inopia, denique notorũ hominum, è quibus neminem videre permittebatur, absentia valdè moerens, & de vita ipsa desperans, cum & alij vincti eum sequerentur, & carnifices vrgerent, petijt a carnificibus, vt orandi Dei potestatem illi faceretur. Cum igitur quodam in loco stetit, ita Deum precatus est: Gloria sit tibi, Deus, qui pro tua clementia in eos misericordem te præbes, qui diligunt nomen tuum: gloria, inquam, tibi sit, qui & me in peccatis viuentem, ad hanc fortem tuam vocasti: gloria tibi, Iesu, qui nostræ carnis infirmitatem nouisti, & vt tormenta fortiter ferrem, patientiam mihi præbuiisti. Quoniam igitur vides, mi Domine, multis malis me oppressum, ita vt anima ipsa è corpore meo excessura videatur, tu ipse, Domine, mitte Angelum, qui me curet, & ab angustijs, quibus opprimor, me fanet: ac velis mihi hoc concedere, vt quacunq; ratione, modo iudicis sententiã decretum sit, martyrium compleam, & apud te sim. Cum ita Deum oraret, vox è nube demissa est: (erat enim aër ipse nubibus contractus) Esto, Acaci, robustus & fortis. Vox autem illa fuit ita clara, vt carnifices & alij vincti eam audientes admirarentur, ac dicerent: Nunquid & nubes loquuntur? An vnquam tale quid auditũ est, vt nunc ipsi audiuimus? Hæc dicentes, de ca re ambegebant. Multi verò ex ijs, qui vincti ducebantur, cum hæc audissent, in Dei filiũ crediderunt, & ad martyris pedes se abijcentes, eũ rogãrunt, vt Christianæ fidei doctrinã ipsis exponeret.

Tunc igitur martyr Acacius vnã cum illis iter faciens: Ego, inquit, paulũ temporis miles fui, sed apud sacerdotes educatus, quinetiam genus è sacerdotibus ducens, memini audire ipsos hæc docentes, quemadmodum Deus ipse, cum homini, qui è Paradiso exciderat, salutem dare, & ab inferis eum educere vellet, misit in hunc mundum coæternum Verbum suum. Veniens igitur filius Dei, carnem suscepit ex sancta virgine Maria, & figura apparens vt homo, Crucem sustinuit, vt Adami, qui Deo non obediuerat, peccatum per Crucis lignum emendaret, & condemnationis remissionem ei condonaret, ipse pro nobis noster Dominus debitum soluens: nam eò quòd in Cruce fixus fuit, chirographum, quod contra nos erat, discidit, & peccatum dissoluit, & propria morte deleuit mortem, & inferos expoliavit, omnemq; diaboli potestatem confudit atque infirmauit. Cumq; totum diaboli exercitum profligasset, portasque areas confregisset, ac veçtes ferreos contriuisset, triduo è mortuis resurgens, humano generi resurgendi facultatem præbuit, vt omnes omnibus futuris seculis viuere-mus. Hic enim mundus ad breue tempus manet, & nihil est. Hæc omnia cum illi audiuissent, ad Christi fidem conuersi sunt. Postridiè verò noctis tempore eo in loco, in quo erant, viderunt quosdam splendida veste indutos, & militari habitu ornatos cum Acacio ipso loquentes. Quidam autem ex his, qui eos viderant, existimabant Acacij commilitones atque amicos esse, qui metuentes Imperatorem, noctis tempore Acacium viserent. Alij verò visionem aliquam diuinam eam fuisse dicebant. Cum autem postera nocte Byzantium venissent, & simul in vnã domum coniecti essent,

Math. 10.

Ducitur in carcerẽ be-nè lætus.

Abducitur Byzantium.

Diuinitis cõfirmatur.

Prædicat Christum conceptiuis quibusdam.

Conuertit eos ad Christum.

rursus viderunt eisdem Angeios cum Acacio loquentes, & vulnera, quæ erant in illius corpore, aqua feruenti abluentes, eumque curantes, ita ut omnes, qui & tunc, & superiore nocte illos viderant, dicerent, verè sanctorum Angelorum visionem Martyri oblatam fuisse.

Postridiè verò cum Martyr in carcerem interiorem coniectus, & Iudicis iussu ligno ac ferreis vinculis ligatus fuisset, alijque vincti in exteriori carcere seruarentur, rursus multa lumina nocte accensa apud martyrem ipsum & viros alios viderunt, è visculis eum soluentes atque curantes, alios verò cibum ipsi afferentes: idque cum sapius vidissent, carceris custodem adduxerunt, ut ipse quoque proprijs oculis factum videns, de re illa certior fieret. Eam rem cum custos carceris visam obstupuisset, multis amicis narrauit. Præses verò septimo die postquam Byzantium venit, Martyrem ad se duci iubens: Vocetur, inquit Acacius: impie Galilæorum religionis patronus. Cui Antoninus scriba: En præsed est ille, quem quæris. Cum igitur ante tribunal Martyr constitisset, eiusque vultum hilarem, velut Angeli alicuius adspæctum, Præses vidisset, obstupuit: sperabat enim futurum, ut tum vulneribus corporis, tum vinculorum ærumnis, ac ciborum penuria corpore consumptum, & de via multa festum videret. Cui igitur aliter se habentem vidisset, eius pulchritudinem atque hilaritatem sic admiratus est, ut cohorti diceret: An non vobis, milites pessimi, præcepi, ut hominem istum in inferiorem carcerem coniectum in ligno ligaretis, ferreisque & grauissimis ac multis vinculis eius collum & totum corpus constringeretis, ita ut ipsius flores ætas ijs ligaminibus angereetur ac languesceret, neque sineretis aliquem ipsum visum, nisi qui cibum illi afferret? Quomodo igitur ipsum, velut athletam quandam pinguem factum video: quin etiam longè pulchriorem ac venustior, quàm antea fuerat?

Tum Antoninus scriba: Ita quidem factum est, ut iussisti: in omnes enim ærumnas illas, quas dixisti, coniectus, & ex vrbe Perintho hucusque per totam viam ferreis vinculis adstrictus fuit. Quod si amplitudini tuæ visum fuerit vincula ipsa ferrea videre, eaque ponderare, en illa hic sunt. Nam vsque ad hoc tribunal homo iste his ferreis vinculis exutus non fuit. Quare à carceris custode minas adhibens, & vide, an ita illi iussum sit, quemadmodum tu præcepisti. Tum Iudex: Veniat, inquit, huc custos carceris, cum venisset ille, Iudex ita eum interrogauit: Quare, scelestissime custos, facere noluisisti, quod iussus es, sed ita nutritum atque instauratum istum ad nos duxisti, quasi bellator quidam futurus nobis esset? Ad hæc Acacius: Mea, inquit, pugnandi virtus è cælo à verò illo certaminis Præfecto Iesu Christo seruata est, qui & robur mihi attulit. Dominus enim meus ita curat seruos suos solo verbo. Tum Iudex: Confringite eius dentes, ut non loquatur, nisi cum interrogatus fuerit. Iterum autem custodem carceris interrogans: Quidnam, inquit, scelestissime respondes?

Tum Callius custos carceris respondit: Per tuam amplitudinem iuro, executum me fuisse, quæcumque tu iussisti, & insuper alia mala his addidisti: sed fuere alij, qui hunc hominem curauerunt, ut sciunt omnes, qui vnà cum ipso vincti erant. Quod si rem aliter se habere cognoueris, en caput meum præsed est: potestatem habes: quæso facias quicquid vis. Videbamus enim sapius quosdam veste splendida ornatos milites, aliosque vrbani viris, alios Medis quibusdam similes esse censebamus, qui vnà cum ipso versabantur, quique eius vulnera curabant, & diligenter abstergebant, multisque cibarijs propositis, vnà cum eo vescabantur. Hæc omnia homines, qui ex vrbe Perintho vnà cum eo vincti ducti sunt, tum in via, tum hic cum sapius vidissent, mihi retulerunt: ita ut ego, cum ipsis non crederem, & verum scire cuperem, mejs oculis videns id cognouerim. At si quando repente, cum hæc spectarem, ingredi ad eum voluissem, & ab illis quærere, vndenam illuc ingressi essent, aut quinam forent illi, quos vnà cum ipso vidissem, sapius ad eum ingressus, neque quenquam illorum, neque quicquam è cibarijs illis videbam, sed hunc solum ligno alligatum, preces ad Deum fundentem, & diuinam gloriam laudantem, interdum verò dormientem.

Tum Iudex: Pecunias, inquit, ab Acacij consanguineis accepisti, ob idque iudicium vis eludere. Ac statim furore percitus, plumbeis virgis eius terga pullari iussit. Qui cum cruciaretur, vociferans dicebat: Quæso, Iudex, ut si res aliter se habet, quàm dixi, me interficias. Tum ille: Venescum igitur hominem hunc esse affirmes opus est. Cui carceris custos: Ego, inquit, quod vidi, dico, neque scio, venescum ne sit, an non. Hæc cum beatus Acacius audiret, illorum stultitiam irridebat, quanuis fractis esset maxillis. Itaque Iudex ipse rursus furore accensus, Acacio dixit: Tunc venisti, ut nos derideres,

Byzantij ad
iudicis tri-
bunal sit-
tur.

Iudex stu-
pet, nesciens
diuinitus
curatum.

Maxillæ
eius conte-
runtur.

Cruelis in-
dex carce-
ris custodē
immerentem
punit.

derideres, præstigijs ac beneficijs tuis confusus? Ego, inquit Acacius, non rideo, quòd vestra pernicio gaudeam: immò sempiternam vestram condemnationem multùm doleo. Vos autem ipsi vestram vitam irridetis, qui verum illum Deum cæli & terræ, maris & omniũ, quæ in eis sunt, effectorem dereliquistis, & lapides ipsos adoratis. Tum Iudex ei dixit: Ne putes ista tua constantia me victum iri: non sinam te viuere, nisi dijs sacrifices, & inuictorum Imperatorum edictis obedias. Cui Acacius: Si timerem minas tuas, statim tibi obtemperans, fecissem quod iubes: quoniam verò sententia mea melior est, quàm tua, minas istas nihil timeo: fac, quod lubet.

Tunc Iudex furore percitus: Sacrificasne, inquit, an adhuc pergis insanire? Respondit Acacius: Tu pergis id facere, qui homines, à quibus nihil mali commissum est, neque aliquid in te peccatum fuit, sic iniuste consumis. Hæc cum audisset Iudex, iussit virgas quernas afferri, & eius terga ac ventrem verberari. Cumque decem homines vicissim Acacij corpus verberarent, Martyr ipse tormentis afflictus, sic clamabat: Christe, adiuua humilem seruum tuum. Iratus autem Iudex, iussit ventrem amplius verberari. Cumque decem illi homines hoc fecissent, & beatus martyr doleret, voce magna dixit: Domine Iesu Christe, adiuua seruum tuum Acacium. Hoc cum ab eo dictum fuisset, statim vox de cælo venit, ac dixit: Ne timeas, Acaci, sed esto bono animo: decet enim te cum patribus tuis esse, & cælo versantem oblectari, eò quòd nunc nominis meis confessionem profitearis. Cum hæc vox audita esset, homines illi qui Martyrem verberabant, torpescentes tanquam muti effecti sunt, neque manus ipsas amplius mouere poterant, ita vt Iudex ipse ambigeret, & furore accensus, sanctum illum martyrem Acacium ad maiora iudicia, hoc est, ad Flaccinum Proconsulem Thraciæ mitteret, qui & relationem talem ad eum scripsit:

Admirabili & maximo Iudici Flaccino Proconsuli, Bibianus Imperatorum deuotissimus saluem: Acacium impiæ Christianorum religionis patronum, à Firmo Martie legionis Tribuno ad me missum, neque volentem ijs parere, quæ ab inuictis Imperatoribus nostris præcepta sunt, cum viginti diebus antè ad me missum acceperim, & vehementer de ipso inquisuerim, nihil amplius profeci: propositi enim sui tenax est. Quoniã verò potestas tua plus timoris afferre potest, propterea hominem hunc cū actis, quæ de illo à me composita sunt, cum te præstantissimum virum esse sciam, ad te misi. Cum igitur Flaccinus has literas accepisset, iussit Martyrem in carcere quidem concludi, sed feruari tamen sine vinculis, & remota custodia illa tam atroci. Vxorem enim Christianam Flaccinus habebat, à qua rogatus, & iureiurando clam adstrictus fuerat, vt qui propter Christi fidem ab ipso inquirerebantur, non diu, neque multum ab eo cruciarentur.

Iussit igitur Flaccinus post quinque dies Acacium martyrem ad se duci, & eius acta recitari, quæ Bibianus confecerat. Quibus recitatis, inquisitionis, quæ à Bibiano facta fuerat, austeritatem, & Martyris constantiam, stabilemque confessionem, & miracula per ipsum facta cognouit, Bibianumque accusauit, quòd non celeriter eum interfecerat, sed tam exquisitè aduersus militarem hominem se gesserat: iussitque martyris caput abscindi ante urbem Byzantium, ita pronuncians: Acacium Galilæorum adiutorem, & nostrorum Imperatorum trophæis insignium desertorem, qui operam dedit, vt quamprimùm vitæ suæ finem videret, sicut quæstiones de eo factæ docuerunt: hunc, inquam, hominem legibus non obedientem, tribunal nostrum iubet gladio percuti, & capite priuari.

Postea verò, quàm beatus Acacius vocationis suæ opus iam iam perficiendum cognouit, Spiritu sancto ita decernente, clamans sic ait: Quàm multis linguis te laudare vellem, Christe Dux vitæ, & fili Dei, quoniam ita misericors & benignus es in me peccatis obnoxium, qui & tali sorte me dignatus fuisti. Cumque ductus fuisset extra urbem Byzantium in eum locum, vbi martyrium obeundum illi erat, rogauit carnifices, vt paulisper Dei orandi facultatem ei concederent. Itaque positus in terra genibus, has preces ad Deum misit: Gloria tibi Deus, & immensæ tuæ magnificentiæ conuenit laudatio, qui sic gloriosum in nobis peccatorum onere grauat te ostendis. Quo enim maiora beneficia nobis largiris, & quo magis iniquitates nostras remittis, eo abundantius benignitatis tuæ gloria relucet. Benedictum sit nomen gloriæ tuæ, quòd ita faciendum probasti, vt in Filio tuo vnigenito & Spiritu sancto hominem ipsum honorares, & nunc me tantis beneficijs indignum propter bonitatem tuam ad talem gloriam inuitasti, non propter mea opera. Benedico igitur tibi, Domine Deus sanctus Israel, cum vnigenito Filio tuo, & sancto Spiritu, quoniam tua est

S. Acacius
virgis quer-
nis flagella-
tur.

Literæ Præ-
fide ad Pro-
consulem.

Sententia
moris fer-
tur in mar-
tyrem.

Precatio
eius sub
mortem.

gloria, tuus honor, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen. Hac cum dixisset, gladio percussus fuit, & capite truncatus.

Itaque martyrium perfecit sanctus Acacius octavo die mensis Maii, Imperatore Maximiano. Eius autem corpus viri pii ac religiosi collegerunt, & omni studio ac diligentia funus ipsius curauerunt eo in loco, qui Staurius appellatur, regnante Domino nostro Iesu Christo: Cui gloria sit & Imperium in secula seculorum, Amen.

MARTYRIUM S. VICTORIS MAURI, EX
VETUSTO M.S. CODICE DESCRIPTUM, ET

à Maximiano notario conscriptum, sultumq; preclaris testimonijs antiquissimorum Martyrologiorum. Stylus hinc inde per F. Laurentium Surium nonnihil expolitus est.

8. Maij.

Victor sistitur coram Imperatore

Mittitur in carcerem.

Fustibus caeditur.

Psal. 95.

Spernit honores.

Exod. 22.

Iterum fustibus caeditur.

REGNANTE Imperatore, in ciuitate Mediolanensi ingens fuit persecutio Christianorum. Erat autem illic quidam miles, natione Maurus, Victor nomine, Imperatori notissimus, apud quem delatus est à quibusdam, ita dicentibus: Clementissime Imperator, Victor Maurus, Christianus effectus est, & blasphematur deos nostros, dicens eos demones esse. Indignatus itaque Imperator, iussit eum comprehendere & ad se adduci, eique dixit: Ecquid verò tibi deesse putasti Victor, vt Christianus fieres? Victor respondit: Non ego nuper Christianus effectus sum, sed ab ineunte aetate mea fui. Imperator ait: Ergo, vt asseris, manifestò Christianus es? Victor respondit: Christianus planè sum, & Christum Iesum filium Dei viuui, de Maria virgine per spiritum sanctum natum, adoro, corde credo, & ore laudare non cessabo. Tunc Maximianus irapercutus, iussit eum trudi in carcerem, & diligenter custodiri, dicens ad eum: Tecum ipse Victor pertracta, quemadmodum possis horrida lucrifacere tormenta, quæ te atrociter laniabunt, si sacrificare nolueris. Missus itaque in carcerem, mansit ibi sex dies, nihil interim neque edens, neque bibens. Septimo autem die iussit Imperator sibi tribunal apparari in hippodromo circi, sanctumque Victorem adduci: cui dixit, Ecquid Victor de tua salute cogitasti? S. Victor respondit: Salus & virtus mea Christus est, cuius Spiritu nutrior, quem in visceribus meis accepi. Tum Imperator præcepit adferri fustes, & in conspectu suo illum extendi & cadi, præcone sic clamante: Sacrifica dijs, quos Imperator & omnes adorant. Casò autem Maximianus: Victor, audi consilium meum, & accedens cole deos istos, quos nemo dignius te colere potest, præsertim cum canities te exorner. Victor respondit: Beatus rex & propheta Dauid Christianos omnes instituens, ita dicit: Omnes dijs gentium demonia. Si ergo ab initio illi demones dicuntur, quo pacto ego eos adorabo? Imperator ait: Ego tibi deferam honorem magistri militum, dabo aurum & argentum & possessiones multas, si velis sacrificare dijs. Sanctus Victor respondit: Iam dixi tibi, iterumque dico non me sacrificare demonijs: offero autem me ipsum Deo sacrificium laudis: quia scriptum est: Omnis sacrificans demonijs, & non Deo, eradicabitur.

Anolinus consiliarius Imperatoris dixit: Oblati sunt tibi honores à clementissimo Imperatore: quare non sacrificas dijs, quos Imperator adorat? Sanctus Victor respondit: Ego præmia à vobis promissa non accipio, sed à Deo quotidie accipio vires & robur. Tunc Imperator iussit eum iterum abduci in carcerem ad portam, quæ dicitur Romana, & illic custodiri. Vbi cum fuisset diebus tribus inclusus, iubente Imperatore eductus est, dixitque ei Imperator: Immola dijs nostris, quos vera commendat diuinitas. Sanctus Victor respondit: Ego dijs paganorum non immolo. Turpe est mihi, vt quod in baptismatis sanctificatione percepi, id, à te homine corruptibili, & nulli non calamitati obnoxio coactus, deseram. Non sacrifico: tu porrò fac, quod facturus es. certus enim sum, te fortiorem illum esse, qui pugnat pro me. Tunc Imperator & Anolinus iusserunt fustes apportari, extensumque martyrem verberari, eique acclamari: Sacrifica dijs, quos Imperator & omnes adorant. Sanctus autem Victor ijs pœnis subiectus, dolores non sensit, sicque Dominum precatus est: Domine